

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 261/2020 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- talousvaliokunta TaVL 7/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Jaana Vehmaskoski, valtiovarainministeriö
- poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen, sisäministeriö
- toimistopäällikkö Pekka Vasara, Finanssivalvonta
- ylitarkastaja Laura Kumpulainen, Poliisihallitus
- rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö Jaakko Christensen, keskusrikospoliisi
- ylitarkastaja Asta Mykkänen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- johtava asiantuntija Mika Linna, Finanssiala ry
- pääsihteeri Niko Jakobsson, Suomen Asianajajaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Patentti- ja rekisterihallitus
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia, rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa havaittujen puutteiden johdosta ehdotetaan tehtäviksi teknisiä muutoksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin.

Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia muutettaisiin kansallisen lainsäädännön yhteensovittamiseksi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n alaisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän suositusten kanssa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2021 lukuun ottamatta eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain säännöksiä, jotka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Valiokunta toteaa, että vuonna 2017 on pantu kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen (neljäs rahanpesudirektiivi). Suomi on vuoden 2019 tammikuussa saanut Euroopan komissiolta perustellun lausunnon, jonka mukaan maamme ei ole saattanut kansallista rahanpesulainsäädäntöään kaikkien neljännen rahanpesudirektiivin säännösten mukaisiksi.

Suomi on jäsenenä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisessa yhteistoimintaryhmässä Financial Action Task Forcessa (FATF). Mainittu yhteistoimintaryhmä on tehnyt Suomea koskevan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan maa-arvion vuosien 2018—2019 aikana ja julkaissut huhtikuussa 2019 Suomea koskevan maa-arvioraportin, jossa on nostettu esiin puutteita erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun laissa (rahanpesulaki). Suomi on ollut maa-arvioinnin jälkeen FATF:n tehostetussa seurannassa ja Suomen seuraava seurantaraportti, käsitellään FATF:ssa kuluvan vuoden lokakuussa. Raportoitavien lainmuutosten tulisi olla voimassa 15 päivään huhtikuuta 2021 mennessä.

Hallituksen esitys perustuu komissiolta, FATF:lta ja kansallisilta toimijoilta saatuihin lainsäädännön muutostarpeisiin. Vaikka hallituksen esitykseen sisältyvät muutosehdotukset ovat pääosin luonteeltaan teknisiä, sisältyy ehdotettuun sääntelyyn muita myös yksinomaan sisällöllisiksi katsottavia muutosesityksiä.

Hallintovaliokunta pitää saamansa selvityksen ja talousvaliokunnan lausunnon TaVL 7/2021 vp perusteella hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

na. Hallintovaliokunta puoltaa 1. ja 2. lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna sekä 3. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta toteaa lisäksi tässä kohdin, että sen tietoon on saatettu, että ministeriötasolla on nousut esiin muita rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä lainmuutostarpeita, jotka edellyttävät perusteellisempaa valmistelua ja laajempaa keskustelua keskeisten sidosryhmien kanssa. Näistä lainmuutostarpeista pääosaa tullaan valiokunnalle ilmoitetun perusteella käsittelemään vuoden 2021 aikana työryhmässä, jonka valtiovarainministeriö on asettanut vuoden 2020 joulukuussa. Työryhmän on tarkoitus antaa esityksensä hallituksen esityksen muodossa. Valiokunta esittää, että kyseisessä työryhmätyöskentelyssä käsitellään myös CEPS-ajatushautomon ja EC-RIn (Euroopan komissio rasismia ja suvaitsemattomuutta vastaan) puitteissa laadittua työryhmäraporttia ja sen suosituksia sekä arvioidaan raportista ilmenevien seikkojen huomioon ottamista kansallisessa lainsäädännössä (Anti-Money Laundering in the EU, Time to get serious - Task Force Report).

Lisäksi hallintovaliokunnalle on ilmoitettu, että valtiovarainministeriössä on meneillään harmaan talouden ja talousrikistorjunnan toimenpideohjelman hanke, jossa selvitetään kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa ilmeneviä tietojenvaihtoon liittyviä esteitä ja tarpeita. Selvitystyön on määrä valmistua vuoden 2021 kesällä, ja sen pohjalta on tarkoitus arvioida mahdollisia tietojenvaihtoon liittyviä lainsäädännön muutostarpeita.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1. luku. Yleiset säännökset

4 §. Määritelmät. Lakiehdotuksen 1 luvun 4 §:ssä määritellään laissa käytettyjä ilmaisuja. Pykälän 1 momentin 13 kohtaa ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tee henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tieto on ollut käytännössä erittäin hankala selvittää. Rahanpesudirektiivissä ei myöskään edellytetä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän laajentamista voimassa olevan lain mukaisella tavalla.

Talousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että vastaavaa sääntelyä sisältyy myös saman lainkohdan b alakohtaan. Talousvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan harkitsevan, että sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi mainittu 4 §:n 1 momentin 13 kohdan alakohta b saisi sanamuodon "kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yksinomistajia ja edunsaajia, joista tiedetään, että ne on tosiasiassa perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi". Hallintovaliokunta toteaa tältä osin, ettei kyseinen b alakohta sisälly hallituksen esitykseen.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

Hallintovaliokunta ehdottaa edellä lausuttuun viitaten lakiehdotuksen 1 luvun 4 §:n 1 momentin 13 kohdan alakohdan a (vain tekninen "tai"- sanan korvaaminen pilkulla) ja alakohdan b alakohdian hyväksymistä näin kuuluvina:

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen, (*poist.*) elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa; ja

b) kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen, (*poist.*) elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen, *joista tiedetään, että ne on tosiasiallisesti perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi, todellisia yksinomistajia ja edunsaajia;* (voimassa olevan 13 kohdan b alakohta)

3. luku. Asiakkaan tunteminen

2 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Lain 3 luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta.

Talousvaliokunnan lausunnosta ilmenee, että sääntelyn taustalla olevissa FATF:n suosituksissa käytetty termi "account" voi tilin lisäksi tarkoittaa myös asiakassuhdetta laajemminkin. Joissakin tilanteissa asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen on mahdollista suorittaa vasta tiettyjen asiakkuudelle tai liiketoimelle asetettujen kriteerien täytyessä. Tämän vuoksi talousvaliokunta ehdottaa, että hallintovaliokunta harkitsee pykälän 1 momentin ensimmäisen lauseen muuttamista muotoon: "Ilmoitusvelvollisella ei saa olla tässä pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä tai asiakkuuksia."

Myös hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että FATF:n suosituksissa käytetty termi "account" voi tilin ohella tarkoittaa myös asiakassuhdetta.

Asiassa saadun selvityksen perusteella hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin hyväksymistä talousvaliokunnan esittämässä muodossa. FATF:n suosituksessa 10 ja rahanpesudirektiivin 10 artiklassa käytetty termi "account" voi tarkoittaa sekä tilejä että asiakkuuksia. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota pykälän sääntelemiin eri tilanteisiin, joissa asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen on mahdollista suorittaa vasta tiettyjen asiakkuudelle tai liiketoimelle asetettujen edellytysten täytyessä (3 luku 2 § 2 mom).

Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 3 luvun 2 §:n 1 momentin johdantokappaleen muuttamista seuraavasti:

Ilmoitusvelvollisella ei saa olla *tässä pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta* anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä *tai asiakkuuksia*. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

3 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Lain 3 luvun 3 §:ssä säädetään asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä. Lakiehdotuksessa on täydennetty voimassa olevaa oikeushenkilön tuntemistietojen säilyttämistä koskevaa vaatimusta ja lisätty velvollisuus selvittää ja säilyttää oikeushenkilön kotipaikan osoite sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta.

Talousvaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Lausunnon mukaan teknisten muutosten tekemiseksi ja asiakkaiden tietojen täydentämiseksi tarvittaneen lakiehdotuksessa ehdotettua pidempi siirtymäaika. Talousvaliokunta katsoo, että kohtuullinen siirtymäaika 3 §:n 2 momentin 3 kohdan voimaantuloon olisi kuluvan vuoden loppuun saakka.

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että ehdotettuja muutoksia tulisi perustella tarkemmin muun muassa pääasiallisen liiketoimintapaikan käsitteen osalta. Lisäksi on esitetty näkökohtia, jotka kuultavan tahon mukaan puoltavat riskiperusteinen lähestymistapa huomioon ottaen sitä, että ilmoitusvelvollisella tulisi olla oikeus itse määrittää riskien arvioinnin kautta asiakkaan tuntemiseksi tarvittavat tiedot. Lisäksi kuulemisessa on tuotu esiin, että kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Näiden muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien asiakkaiden tietojen täydentämiseksi asiantuntijakuulemisessa on esitetty siirtymäajan pidentämistä 31 päivään joulukuuta 2021 saakka.

Hallintovaliokunta toteaa, että FATF on huomauttanut Suomea koskevassa maa-arvioraportissa, että voimassa oleva sääntely ei nykymuodossaan pidä sisällään vaatimusta oikeushenkilön tunnistamisesta ja todentamisesta kotipaikan osoitteen sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteen perusteella, mikäli se eroaa kotipaikan osoitteesta. FATF:n suosituksen 10 tulkintaohjeen mukaan oikeushenkilöiden tunnistamiseksi on kerättävä kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite eroaa kotipaikan osoitteesta. Tämän perusteella hallintovaliokunta pitäytyy tältä osin hallituksen esityksen mukaisessa ehdotuksessa.

Valiokunta puoltaa sen sijaan siirtymäajan jatkamista jäljempänä voimaantulossäännöksen kohdalla ehdottamalla, että lakiehdotuksen 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

5 §. Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 5 §:n 2 momenttia vastaamaan neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 alakohtaa sekä rahanpesulain esitöitä muuttamalla velvollisuus tunnistaa edunsaaja velvollisuudeksi todentaa edunsaaja, kun maksu suoritetaan.

Talousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että 3 luvun 5 §:n vakuutus tuotteisiin liittyvää erityistä tuntemisvelvollisuutta koskeva muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmiin ja että kohtuullinen siirtymäaika 5 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon on kuluvan vuoden loppuun saakka. Vastaava esitys on hallintovaliokunnalle tehty myös asiantuntijakuule-

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

misessa. Hallintovaliokunta ehdottaa jäljempänä voimaantulosäännöksen muuttamista siten, että 3 luvun 5 §:n 2 momentti tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty kritiikkiä sen johdosta, että lakiehdotus edellyttää henki- ja muun sijoitusvakuutuksen edunsaajan henkilöllisyyden todentamista aina, kun maksu suoritetaan. Lisäksi kuulemisessa on tuotu esiin, että neljäs rahanpesudirektiivi koskee vain henki- ja muita sijoitusvakuutuksia, eikä niille nyt ehdotettua todentamisvelvoitetta tule missään olosuhteissa laajentaa koskemaan vahinkovakuutuksia, riskihenkivakuutuksia, työeläkevakuutuksia, lakisääteisiä tapaturmavakuutuksia tai muitakaan direktiivin soveltamisalaan kuulumattomia vakuutuslajeja.

Voimassa olevaa lainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen HE 228/2016 vp perusteluissa on todettu, että säännöksellä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 kohta, jossa säädetään henki- tai muussa sijoitusvakuutustoiminnassa edunsaajien henkilöllisyyden todentamisesta maksuajankohtana. Todentaminen puuttuu kuitenkin lakitekstistä. Hallintovaliokunta puoltaa mainitun momentin hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisessa muodossa. Lisäksi valiokunta toteaa, ettei lakiehdotus koske direktiivin soveltamisalaan kuulumattomia vakuutuslajeja.

6 §. Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen. Lakiehdotuksen 3 luvun 6 §:n 2 momentti sisältää säännöksen siitä, että ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä.

Talousvaliokunta katsoo lausunnossaan, että 3 luvun 6 §:n mukainen tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista koskeva muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmiin ja että kohtuullinen siirtymäaika 6 §:n 2 momentin säännöksen voimaantuloon on kuluvan vuoden loppuun saakka.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnalle annetun lausunnon mukaan pykälän uudessa 2 momentissa asetettu velvoite on sangen raskas toteuttaa, kun otetaan huomioon, ettei asiakkaasta riippumattomia tietolähteitä ole. Lakiehdotuksen sanamuodon perusteella kirjaa tulee pitää asiakaskohteisesti, mikä tuo prosessiin merkittävästi lisää työtä ja kustannuksia. Kysymys ei ole pelkästään teknisestä tarkennuksesta, vaan tietojärjestelmämuutoksia edellyttävästä sääntelymuutoksesta, minkä vuoksi myös siirtymäajan on oltava selvästi lakiehdotuksessa ehdotettua pidempi, minkä vuoksi kuulemisessa on esitetty, että siirtymäaika pidennettäisiin 31 päivään joulukuuta 2021 asti.

Hallintovaliokunta toteaa, että kyseessä on komission Suomelle osoittaman puutteen korjaamisesta. Neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 a kohdan ii alakohta edellyttää, että ilmoitusvelvollisten tulee pitää kirjaa tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan määrittämiseksi toteutetuista toimista. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisessa muodossa.

Hallintovaliokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen muuttamista siten, että säädettävä 3 luvun 6 §:n 2 momentti tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

4. luku. Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §. Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset. Hallituksen esityksessä 4 luvun 4 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tietojenvaihto epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kattaa koko konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän. Voimassa olevan 2 momentin mukaan tietojenvaihto on mahdollista ainoastaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä. Lisäksi 2 momentin sääntelyä ehdotetaan hallituksen esityksessä täydennettäväksi siten, että tiedon luovuttamisen tulee olla välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Ehdotuksen tarkoituksena on, että säännös täyttää myös arkaluonteisia tietoja koskevat tietojen luovuttamisen vaatimukset, sillä epäilyttävää liiketoimintaa koskeva tieto voidaan potentiaalisena rikosepäilynä luokitella arkaluonteiseksi tiedoksi. Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on saattaa 4 §:n 2 momentti vastaamaan rahanpesudirektiivin 39 artiklan 3 ja 4 kohtien lisäksi myös 45 artiklan 8 kohtaa.

Asiantuntijakuulemisessa on lausuttu, että ehdotettu pykälämuotoilu on liian rajoittava, koska se rajoittaisi tietojen luovuttamisen vain tilanteisiin, jossa luovuttaminen on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi. Ehdotetun kriteerin tietojen luovuttamisen välttämättömyydestä katsotaan estävän tietojen vaihtoa merkittävästi, koska useimmissa tapauksissa arvio siitä, oliko tietojen luovuttaminen välttämätöntä vai ei, on mahdollista tehdä vasta jälkikäteen. Lisäksi kuulemisessa on huomautettu siitä, että tietojen luovuttaminen saman konsernin tai taloudellisen yhteenliittymän sisällä on usein tarpeellista myös esimerkiksi asiakassuhteeseen liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, vaikkei konkreettista rahanpesu- tai muuta epäilyä olisikaan. Näillä perusteilla hallintovaliokunnalle on asiantuntijakuulemisessa esitetty, että välttämättömyydedellytyksen sijaan lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentissa säädetään tarpeellisuusperusteesta edellytyksenä tietojen luovuttamiselle.

Hallintovaliokunta toteaa, että komissio on osoittanut Suomen rahanpesulainsäädännössä puutteen, jonka mukaan pykälässä säädetty tietojenvaihto ei kata rahanpesudirektiivin tarkoittamaa koko konsernia. Rahanpesudirektiivin 45 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua. Edelleen direktiivin mukaan rahanpesun selvittelykeskukselle toimitetut tiedot epäilyistä, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen, välitetään koko konsernille, jollei rahanpesun selvittelykeskus anna muita ohjeita. Hallituksen esityksessä 4 §:n 2 momenttia on ehdotettu valiokunnan mielestä tältä osin muutettavaksi asianmukaisesti niin, että tietojenvaihto epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kattaa koko konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän.

Saadun selvityksen mukaan 4 §:n 2 momenttia on täydennetty esityksen jatkovalmisteluvaiheessa tietojen luovuttamisen välttämättömyyttä koskevilla edellytyksillä. Hallintovaliokunta toteaa tältä osin, että rahanpesulainsäädäntö on kokonaisuutena tarkastellen käyttötarkoitussidonnaista henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityissääntelyä. Lisäksi on otettava huomioon, että rahanpesulain 4 luku sääntelee pelkästään epäilyttäviä liiketoimia koskevia tilanteita, ei sen sijaan muita ilmoitusvelvollisille säädettyjä velvoitteita. Mahdolliset muut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät tiedonluovutusilanteet tulisi huomioida muualla rahanpesulaissa kuin 4 luvussa, jos niitä erillisen valmistelun perusteella pidetään perusteltuina. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista ja esityksen säätämisyjärjestysperusteluista ilmenee selkeästi, että

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

kysymys on arkaluonteisen tiedon luovuttamisesta. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin hyväksymistä myös välttämättömyysedellytyksen osalta hallituksen mukaisessa muodossa. Siinä on otettu asianmukaisesti huomioon arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevat vaatimukset. Valiokunta toteaa, että tietojen luovuttamista koskevaa välttämättömyysedellytystä on arvioitava niillä tiedoilla, jotka kulloinkin ovat arviointitilanteessa käytettävissä.

9. luku. Erinäiset säännökset

2 §. Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt. Lakiehdotuksen 2 §:n 1 ja 2 momentissa voimassa olevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentteihin lisätään viittaus ETA-valtioihin. FATF on huomauttanut Suomea koskevassa maa-arvioraportissaan, että nykyinen sanamuoto viittaa siihen, että sääntely koskee vain muita kuin ETA-valtioita ja vastaa näin ollen puutteellisesti FATF:n suositukseen 18 ja 23.

Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin nojalla ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että rahanpesulaissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä. Tähän liittyen asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että sanamuodon perusteella rahanpesulain velvoitteita tulisi soveltaa myös sellaisiin, millä tahansa muulla kuin finanssitoimialalla toimiviin tytäryhtiöihin, jotka eivät muuten kuuluisi rahanpesulain soveltamisalaa, vaikka tämä ei ole varmaankaan ollut tarkoituksena. Hallintovaliokunta toteaa, että pykälän 2 momenttia on hallituksen esityksessä ehdotettu tarkennettavaksi tältä osin vain lisäämällä nimenomainen viittaus ETA-valtioihin. Muilta osin säännös on ennallaan, eikä sen soveltamisalaa ole esitetty tai tarkoitettu muutettavaksi.

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että säädettävän lain 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta ja 3 luvun 6 §:n 2 momentti tulevat voimaan siirtymäajan jälkeen 1 päivänä syyskuuta 2021. Edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa siirtymäajan pidentämistä siten, että mainitut lainkohdat tulevat voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2022. Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 3 luvun 5 §:n 2 momentin osalta säädettäväksi siirtymäajasta niin, että myös kyseinen momentti tulee voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2022.

2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

2 §. Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät. Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momenttiin ehdotetaan hallituksen esityksessä lisättäväksi uusi 8 kohta, jossa säädetään neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen analysointitehtäviin kuuluviksi operatiiviset ja strategiset analyysit. Rahanpesun selvittelykeskus on laatinut sekä operatiivisia että strategisia analyyskejä myös voimassa olevan lain aikana, minkä vuoksi lainmuutoksella ei ole arvioitu olevan vaikutuksia rahanpesun selvittelykeskuksen käytännön toimintaan.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus viittaa lausunnossaan perustuslain 17 §:ään ja kiinnittää lakiehdotuksen 2 §:n kohdalla huomiota siihen epäkohtaan, ettei olennaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia raportteja ole ollut saatavilla ruotsin kielellä seurauksin, että Ahvenmaan maakunnan valvontaviranomaiset ja ruotsinkieliset ilmoitusvelvolliset sekä maakunnassa että Manner-Suomessa joutuvat suomenkielisiä tahoja heikompaan asemaan.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että ehdotetussa 2 §:ssä pitäydyttäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäväalueen osalta samassa terminologisessa muotoilussa kuin lain muissakin kohdissa. Hallintovaliokunta pitää tehtyä esitystä perusteltuna ja ehdottaa lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 8 kohdan hyväksymistä seuraavasti:

8) operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen koskien rahanpesun (*poist.*) ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, tekotapoja, ilmiöitä, suuntauksia ja menetelmiä.

4 §. Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa. Voimassa olevan lain 4 §:n 1 momenttia ehdotetaan esityksessä muutettavaksi rahanpesudirektiiviä vastaavaksi siltä osin, että ilmoitusvelvollisten johtajat ja työntekijät tekevät tarvittaessa yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että perusteluissa todettaisiin selvästi, että rahanpesun selvittelykeskuksen tulee ensisijaisesti hankkia tiedot muilta kuin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevilta johtajilta tai työntekijöiltä henkilökohtaisesti.

Lisäksi valiokunnan huomiota on kiinnitetty asianajajien erityisasemaan ja salassapitovelvollisuuteen ja lausuttu, että tämä tulee ottaa huomioon lain 4 §:ää koskevan muutosehdotuksen yhteydessä. Valiokunnalle annetun asiantuntijalausannon mukaan asianajajille on asianajajista annetussa laissa säädetty velvollisuus asianajosalaisuuksien säilyttämiseen. Kyseessä on asiakkaan ja asianajajan välinen luottamuksen suoja, joka on säädetty asiakkaan turvaksi. Lisäksi asianajajia rajoittavat oikeudenkäymiskaaren, esitutkintalain ja pakkokeinolain salassapitoa ja todistamiskieltoa koskevat säännökset. Lausunnon mukaan asianajajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevan erityisaseman turvaaminen edellyttää, että sitä koskeva säännös nimenomaisesti kirjataan lain 4 §:ään eikä sen huomioiminen jää lain esitöiden varaan.

Hallintovaliokunta toteaa, että lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin tarkoituksena on panna täytäntöön rahanpesudirektiivin 33 artikla, jonka 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset ja tarvittaessa niiden johtajat ja työntekijät tekevät täysimittaista yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa artiklassa kuvatulla tavalla.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu selkeästi asianajajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus. Tämän lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn selkeyden vuoksi lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin loppuun lisättäväksi seuraavan sisältöisen virkkeen:

Asianajajiin ja luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuvat salassapitovelvollisuutta ja todistamiskieltoa koskevat säännökset muussa laissa rajoittavat kuitenkin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeutta tietojensaantiin.

5 §. Tietojen vaihtaminen. Voimassa olevan lain 5 § sääntelee keskeisesti rahanpesun selvittelykeskuksen oikeutta pyytää, käyttää ja luovuttaa pykälästä ilmeneviä tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi (ks. tarkemmin 5 §:n sanamuoto).

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

Lakiehdotuksen tarkoituksena on korjata lakiehdotuksen 5 §:n 3 ja 4 momentissa rahanpesudirektiivin 53 ja 56 artiklan implementoinnissa havaitut puutteet. Hallintovaliokunnalla ei ole huomauttamista tältä osin lakiehdotukseen.

Valiokunta pitää perusteltuna asiantuntijakuulemisessa esitettyä siitä, että lain 5 §:n 3 momentin loppuun lisättäisiin säännös siitä, että rahanpesun selvittelykeskuksen tulee antaa toisen maan viranomaiselle palautetta tämän lain nojalla tapahtuneen tiedonvaihdon vaikutuksista ja laadusta. Ehdotus perustuu saadun selvityksen mukaan FATF:n Suomen maa-arvioinnissa suosituksen 40.10 osalta esille nostettuun puutteeseen siitä, että rahanpesun selvittelykeskuksella ei ole säännökseen pohjautuvaa velvoitetta antaa palautetta toisen maan viranomaisille.

Hallintovaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentin loppuun lisätään seuraava uusi virke:

Rahanpesun selvittelykeskuksen tulee antaa toisen maan viranomaiselle palautetta tämän lain nojalla tapahtuneen tiedonvaihdon vaikutuksista ja laadusta.

3. Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot. Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan hallituksen esityksessä lisättäväksi voimassa olevan 3 momentin 1 kohtaa ja 4 §:n 2 momentin 1 kohtaa vastaava maininta siitä, että tilinhaltijan ollessa oikeushenkilö tulee ilmoittaa myös tilin käyttöoikeudenhaltijat ja heidän säännöksessä jo aikaisemmin mainitut tietonsa. Tämä tarkennus on tarpeen sen selventämiseksi, että myös oikeushenkilöiden tilien käyttöoikeudenhaltijoita koskevat tiedot tulee ilmoittaa tilirekisteriin. Lisäyksellä täsmennetään säännöstä ja edesautetaan lain oikeaa soveltamista. Tätä lisäystä on ollut tarkoitus ehdottaa keväällä 2020 eduskunnalle annetussa säädettävänä olevan lain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 55/2020 vp). Ehdotus on tuolloin mainittu lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa, mutta varsinainen ehdotus on jäänyt pois lakitekstistä. Hallintovaliokunnalla ei ole huomauttamista 3. lakiehdotuksen osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 261/2020 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 261/2020 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohta, 4 §:n 1 momentin 9 kohta, 13 kohdan a ja b alakohta ja 18 kohdan b alakohta sekä 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 2 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti, 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 luvun 4 §:n 2 momentti ja 9 luvun 2 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 momentti ja 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta laissa 406/2018 sekä 3 luvun 1 §:n 3 momentti ja 3 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 573/2019, sekä

lisätään 1 luvun 4 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1089/2017 ja 573/2019, uusi 19 kohta ja 3 luvun 6 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—5 momentti siirtyvät uudeksi 3—6 momentiksi, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

4) maksulaitoslain (297/2010) 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettuun rekisteröitymisvelvolliseen vaihtoehtorahaston hoitajaan;

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *ulkomaisella trustilla* rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia tai trustin kaltaista oikeudellista järjestelyä; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

13) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla*:

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen, ~~tai~~ elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa; ja

b) kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen, ~~tai~~ elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen, joista tiedetään, että ne on tosiasiallisesti perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi, todellisia yksinomistajia ja edunsaajia;

18) *kirjeenvaihtajasuhteella*:

b) luottolaitosten välisiä, finanssilaitosten välisiä sekä luotto- ja finanssilaitosten välisiä suhteita, muun muassa suhteita, joissa kirjeenvaihtajalaitos tarjoaa vastaanottajalaitokselle samankaltaisia palveluja, ja suhteita, jotka on perustettu arvopaperikauppaa tai varainsiirtoa varten;

19) *pöytälaatikkopankilla* luotto- tai rahoituslaitosta taikka luotto- tai rahoituslaitostoimintaan rinnastettavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, joka on perustettu sellaisella lainkäyttöalueella, jolla sillä ei ole fyysistä toimipaikkaa eikä todellista johtoa, ja joka ei kuulu julkisen valvonnan kohteena olevaan luotto- tai rahoituslaitoskonserniin tai vastaavaan muuhun taloudelliseen yhteenliittymään.

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka on trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn:

1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;

2) omaisuudenhoitaja;

3) edunsaaja; tai

4) muu vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa kuin 1—3 kohdassa oleva henkilö.

Jos 1 momentissa tarkoitettua edunsaajaa ei ole vielä vahvistettu, tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan edunsaajan sijasta niitä henkilöryhmiä, joiden pääasiallista etua silmällä pitäen oikeudellinen järjestely tai oikeushenkilö on perustettu tai toimii.

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa tai trustin kaltaisessa oikeudellisessä järjestelyssä.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin sekä uusiin, kehitettäviin ja jo olemassa oleviin tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on tai on ollut lakisääteinen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) tai muun vastaavaa velvoitetta koskevan sääntelyn nojalla ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisella ei saa olla **tässä pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta** anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä **tai asiakkuuksia**. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

- 1) asiakkuus on satunnainen ja:
 - a) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa;
 - b) kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettua varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa; tai
 - c) kyse on virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa tarkoitettua virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;
-

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä, rekisteriviranomaisen, kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys tai yhteisösäännöt;

5 §

Vakuutuslaitteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Edellä 1 momentissa tarkoitetun edunsaajan henkilöllisyys on todennettava, kun maksu suoritetaan.

6 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos sitä koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuudet, joiden noudattamista valvotaan. Lisäksi edellytetään, että ilmoitusvelvollista vastaava toimija on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

8 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen saa 2—4 ja 6 §:ää sovellettaessa noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on kuitenkin seurattava asiakassuhdetta 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. Ilmoitusvelvollinen ei saa noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeuksellisia tai epäilyttäviä liiketoimia.

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulee tarjotessaan maksujenvälitystilejä muille luotto- ja rahoituslaitoksille varmistaa, että vastapuolena toimiva luotto- tai rahoituslaitos:

1) on tunnistanut suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille pääsevät asiakkaansa ja on noudattanut näiden osalta jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta; sekä

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä toiselle samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tieto voidaan luovuttaa samoin edellytyksin myös samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos yritystä tai yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja niitä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

9 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Ilmoitusvelvollisen, jolla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, tulee varmistaa, että nämä toimipaikat noudattavat rahanpesudirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä.

Jos valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle. Ilmoitusvelvollisen tulee lisäksi varmistaa, että sen sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset toteuttavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/758 mukaisia vähimmäistoimia ja lisätoimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi kyseisessä valtiossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2022.

2.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 4 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 3 ja 4 momentti,

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 652/2018 ja 5 §:n 3 momentti laissa 576/2019, sekä

lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

2 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämisspäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämisspäätöksiä koskevien esitysten tekeminen;

8) operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen koskien rahanpesun, ~~sen esirikosten~~ ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, tekotapoja, ilmiöitä, suuntauksia ja menetelmiä.

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta, mukaan lukien tarvittaessa edellä mainittujen johtajat ja työntekijät, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liikesalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätion taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Asianajajiin ja luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuvat salassapitovelvollisuutta ja todistamiskieltoa koskevat säännökset muussa laissa rajoittavat kuitenkin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeutta tietojensaantiin.

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheutonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi aset-

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

taa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka jos tietojen vaihtaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa tai olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun se on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottaessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, joka koskee toista Euroopan unionin jäsenvaltiota, sen on viipymättä toimitettava ilmoitus tuon jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle. **Rahanpesun selvittelykeskuksen tulee antaa toisen maan viranomaiselle palautetta tämän lain nojalla tapahtuneen tiedonvaihdon vaikutuksista ja laadusta.**

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti käyttäen uusinta saatavilla olevaa teknologiaa. Rahanpesun selvittelykeskus voi hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä, jos asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomaisena on antanut siihen suostumuksensa. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja 3 §:ssä tarkoitetusta rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

3.

Laki

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain (571/2019) 6 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 730/2020, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2021 vp

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan sekä virtuaalivaluutan tarjoajan asiakkaan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija tai virtuaalivaluutan tarjoajan asiakas on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä kaikki tilin käyttöoikeudenhaltijat ja näiden luonnollista henkilöä koskevat edellä mainitut tiedot;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 18.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Pekka Aittakumpu kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto